

Az igazság fájdalmai

Lőrincz György:
A szív hangjai,
Magyar Napló, FOKUSZ
Egyesület, 2014.

Amikor megjelent a *Zajlásban* (1998) tanulmánykötet, felujjongtunk. Az a tábor (mondhatjuk bátran: gyülekezet!) ujjongott, amelyik szereti és tiszteli Lőrincz Györgyöt. *Voltak*, akik számára messziről jött a Hang, a Kárpát-medence délkeleti sarkából, az Anyaszék fővárosából, Székelyudvarhelyről, s *voltunk* többen, akik belső hallással hallottuk a szót, az *igen* szavát, és primer reflexek moccantak bennünk; a szív, az ész, az érzelmek, a nemzetimádat lavinái zúgtak át rajtunk. Íme, mondtuk, íme az ember és magyar, aki nem akasztja fűzfákra hegedűjét, nem hint hamut a fejére, hanem meghirdeti – a Klasszikus (Makkai Sándor) példáját követve – a „magunk revízióját”, igen, új revíziót sürget, mait, XXI. századit; hirdeti, zengi, kiáltja, hogy nemcsak Trianon van, nemcsak korhadó fakeresztek, romos templomok, bedeszkázott ablakok, nemcsak fogyás pusztít, de van magyar nép Erdélyben, vannak eszelős papok, tanárok, újságírók, írástudók, akik konok fanatizmussal dolgoznak a túlélésért, s tagadják a történelmi árvaságot, amely címkét olyan szívesen akasztják nyakunkba ellenségeink.

Vetési László *Szórvány-e a szórvány* vitaindító cikkére ömlött ki Lőrincz Györgyből a nemzetföltő aggodalom, s zajlott, zuhogott írásaiból az érvek sokasága: nincs okunk (és jogunk!) csak önfeladásról, kihalásról, végveszélyről prédikálni. Ellenkezőleg: a túlélés olyan csodás formáit kell követni, amelyeket évezredek alatt kialakított a nagy természet. Az életveszély, az eszeveszett rettegés mimikrit válthat ki belőlünk, páncélunk nőhet, dacos éberségünk, figyelmünk fokozódhat, cselekvéseink korszerű szint, formát, stratégiát nyerhetnek, mindezt azért, hogy éljünk és megmaradjunk. Beke Györgyöt is citálja: „az állandó veszteségtudat elsorvasztja a jövő reménységét”.

Ez az új, erdélyi magyar revízió lényege. A búsmagyarkodás helyett talpig becsületes emberként maradni meg magyarnak. Nemeskürty Istvánba kapaszkodik Lőrincz (*Meddig várjunk...*), a Duna Televízióra hivatkozik, filmek jó vagy rossz példáját emlegeti, s az erdélyi magyarság anyaországi megsegítésének igazi, helyes, hasznos formáit sorolja. S tagad. Tagadja azt, hogy a nemzetföltés csak szorongást, csak ret-

tegest, csak bakacsinos égboltot tételez fel. Sugár kell, fény, optimizmus, felelős anyaország és a románsággal való együttélés új, igényes formái.

Példát is hoz a múltból, olyan héroszok arcát világítja meg újra, akik *Sziriat oszlopaiként* tartják vállukon a székelységet, az erdélyi magyarságot: Márton Áron és Tamási Áron.

Ők a mainál nehezebb korban szóltak pátriárkák módjára népkükhöz, és fordultak felemelt fejjel a győztesek, a hatalmon lévők vezetőihez. (Lőrincz közli például Márton Áron levelét, amelyet a kentaur természetű Dr. Petru Groza miniszterelnökhöz írt.)

Aztán...

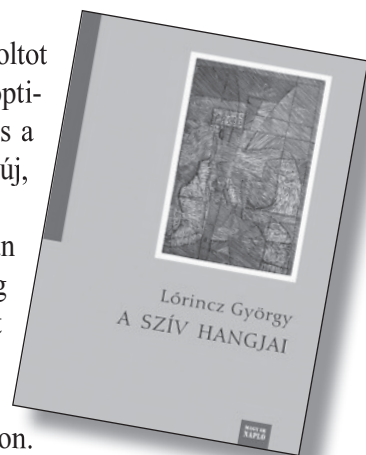
Aztán – több más kötet után – megjelent Lőrincz György *Pusztulás* (2005) című súlyos regénye, amelynek már a címlapján dülöngő léckerítés, gyomos udvar, háttérben köd, felhő, homály.

Ellentmondott volna önmagának? A hit bajnoka meghökölt? Még sincs mentség? A regény három nemzedéke az önfelszámolás felé menetel, ők egy életforma, az erdélyi magyar falu utolsó képviselői.

„Nem tudtam a műfajok rangját, csak az igazság fájdalmát” – mondotta Lőrincz György egy interjúban.

Ennél pontosabb kijelentés nem születhet az életműről. Lőrincz valóban az igazság és a fájdalom krónikása: mint író és közéleti ember szenvedélyes igazságkereső. Nem a kisajátított igazságot keresi, hanem azt, amelyik minden közép-európai egyén és nép számára elfogadható. S ebben az igazságban benne van az is, hogy a megváltozott világ, a hirtelen nyakunkba szakadó vadkapitalizmus irgalmatlanul pusztítja a legszebb emberi kvalitásokat, mindenekelőtt képességünket a rendre, a tiszta erkölcsre. Sorvasztja affinitásunkat a becsületes étellel szemben, s csökkenti az ingerküszöböt, emiatt a romlás, az immoralitás könnyebben leteper, maga alá gyűr.

Ez a súlyos szociális, nemzetiségi, lélektani, történelmi métely örvénylik, gomolyog, mint lépfene legújabb könyvében, *A szív hangjaiban*. Ha azt mondta a Bárkában megjelent interjúban, hogy nem tudta a műfajok rangját, mostanra megtanulta. *A szív hangjai* családregény, anyaregény, leányregény, szociálpolitikai szövegtömb, pedagógiai irányregény, másképpen szólva a pokoljárás kalauza.

S hogy pestises járvány terjed Nyugatról Keletre, azt még a tengelyfigura, Gordon Mária Réka egyszerű, falusi székely apja is látja: „Ami rossz volt odaát, mind átért ide is, csak a jó nem akar begyűrűzni! Mintha ördöge lenne a világnak, csak a rossz árad!”

Parasztember szájából hangzik el Lőrincz György új keletű gondolata, baja, kínja. A kettős állampolgársággal két hazája lett az erdélyi magyarságnak, Magyarország (hagyományos szóval anyaország) és Románia. Mostohaország.

Mindkettőhöz viszonyulni kell, s e kettős viszonyulás súlyos retorziókat eredményezhet. Kimenni Magyarországra, felmenni Pestre nemcsak azt jelenti, hogy magyarhonban élő testvéreinket látogatjuk, vagy velük élünk, hanem veszélyt is jelent, a tűzbe csapódó pillangó sorsa lehet a sorsunk. Különösen a főváros fényes ragyogása jelent délibábot, a korlátlan lehetőségek illúzióját kelti, ahol nincsenek bóják, cövekek, semmi sem jelzi a mélymocsár szélét, az örvényeket, a zátonyokat.

Erről szól a könyv. Úgy foglalható egyetlen mondatba a szomorú történet, mint a görög vagy a Shakespeare-drámák eseménymagva: Gordon Tamás és Gordon Mária Réka pedagógus szülők lánya, Hanga (neve egy Apollinaire-versből származik) a meghitt családi otthonból Budapestre szökik, alkoholista, drogos és utcalány lesz. (A hatvanas években amerikai milliomosok elkényeztetett csemetéi lettek csavargók, prostituáltak, csövesek.)

Sablonos így a történet, de Lőrincz György felöltözteti azt. A történelem, a genealógia, a genetika, a neveléstan, a szociológia olyan mélyrétegeit bolygatja meg, amelyek mozgásába beleszédül az olvasó.

Az anya, Gordon Mária Réka indul lánya keresésére. Pokoljárása iszonyatos, szívszorító, borzalmas! Nem a reménytelenség miatt esik kétségbe, hanem Hanga irgalmatlan cinizmusa, kegyetlensége, értelmezhetetlen szadizmusa miatt. (Mocorog az ördög az olvasóban, arra ösztökél, véljünk allegorikus alakot fölfedezni Gordon Mária Rékában.)

Az anya bukása súlyosabb, mint a lánya esése. Súlyosabb, érthetetlen és értelmetlen. Nehéz, nagyon nehéz kezdeni vele valamit. Az olvasó, akit közben meg is szólít Lőrincz, széttárja a karját, és tanácstalanul néz a sötét lyukba, oda, ahol megsemmisül az anyag. Eltűnik az emberi fajzat, Gordon Mária Réka megszűnik anyának, nőnek, embernek lenni.

Ennyi talán elegendő az eseménysor fő sodrásának jelzésére. Nem a történések fontosak, hanem a Sors,

a Fátum varangy-arca. A „miért?” kérdésre adandó válasz lehetetlensége.

Miért következett be az iszonyat, éppen ott, ahol féltő gonddal, önfeláldozással nevelték föl a szülők egyetlen gyermeküket?

A fülszöveg írója, Pécsi Györgyi figyelmeztet: „Lőrincz György nem választ ad, hanem érvényes kérdéseket fogalmaz meg.”

És itt a nagy dilemma. Az író dilemmája és az olvasóé. Elegendő az, ha „érvényes kérdések” tornyosulnak elénk, mint sivatagi homokdűnék? Végig kell menni a kálváriaúton akkor is, ha halvány remény sincs a megváltásra? Megváltható egyáltalán az ember? És a világ? És a nemzetiség? Nem ártunk többet önmagunknak, mint amennyit mások ártanak nekünk? Hol, melyik nemzedék bizonyult gyávanak vagy gyengének? Hol, melyik nemzedék tagja hordozott egy meghibásodott gént?

Vajon nem keletkezett végzetes zavar az identitásunkban? Kik vagyunk mi, székelyek? Az ordas vice szerint akkor román a székely, ha felmegy Pestre. „Az egész életünk azzal telik – mondja Gordon Mária Réka –, hogy kik is vagyunk valójában!” S mint édesanya, kénytelen úgy szembenézni önmagával, hogy az azonos a megsemmisüléssel. Az önmegsemmisítéssel. Mindent rosszul csinált!

A szív hangjai voltak hibásak? Rosszul szeretett? Lehet rosszul szeretni? Valódi volt önfeláldozása, vagy pedig önmagát akarta megvalósítani a lányában?

A végkifejletben atavisztikus erővel tör rá az eredendő bűn, emiatt mered föl az égre a legkínzóbb kérdés: miért vonzóbb a Kígyó bájolása, mint az Úr hangja vagy az emberi tekintet, a felemelt fő? Miért munkál bennünk a Sátán erejében gyökeret vert ösztön, a bűn? Miért hangzik el olyan sokszor a Sátán szájából, hogy a valódi boldogságot csak kábítószeres állapotban lehet megismerni?

Szülei, nagyszülei, ősei múltjában kutat az anya, megsárgult fényképeket nézeget. Borzalmas volt a két világháború, amit átéltek, de Trianonig volt ország, volt haza, volt nemzet. Trianon után elvették tőlünk a történelmünket. Vajon nem ez az egyik ok? Úgy érezzük egykori, elveszített területeinket, nemzetes-teinket, mint frontkatona csonkolt lábát, karját.

Saját nevelési normáinak romhalmazát vizsgálja Gordon Mária Réka. A kort is, amelyben termékeny évei elteltek. Sündisznó-állásban vészelt át minden erdélyi magyar család a román bolsevizmus évtizedeit; utolsó mentsvára volt minden egyénnek, szülő-

nek, gyerekeknek a család. Ez az introvertált, antiszociális magatartás bosszulta volna meg magát?

De hát miért nem bizonyult megfelelő védőburoknak az hagyomány, az ezerosztendős székely, puritán erkölcs? A rend! A „rendtartó székely falu” (Imreh István) népe volt mindig a székely. Hogy tudott most, ilyen rohamosan megbomlani? Ártalmára volna az anyaország (és Budapest) a székelynek?

Gordon Mária Réka szívhangjai rossz tünetekről árulkodnak. Ellensége lett az, akit szült, nevelt, tanítatott. Ha ilyen ősi kapcsolatok is megromlanak, mit várhatunk az embercsoportoktól? A nemzetiségtől, a nemzettől? Elképzelhető, hogy az átkos korban végleg meglazultak a nemzettest eresztékei? A diktatúra prése alatt összeszorított fogakkal is megmaradtunk a Kárpát-medence legnépesebb nemzetének.

Most, a Nagy Romlás idején önpusztító reflexek uralják minden tettünket, lépésünket?

Miért ez a félelmetes szakadék a két nemzedék között? Lányától üvegfal választja el, az internet, a chat, a messenger, az sms, az e-mail, a skype üvegfala. Úgy tárgyal, vitatkozik vele, hogy közben nem látja, nem értelmezheti az arc, az ajkak, a szemek beszédét, nem hallja kedves hangját. Csak a laptop halálarca, sátánszeme mered szembe vele.

Ha így, ezzel a nyitva hagyott kérdészuhataggal közelítjük meg Lőrincz György könyvét, megkeseredik a nyál a szánkban, s a torkunk összeszorul.

De ilyen beszűkült horizonttal félresöpörhető az *Újtestamentum* is. Abban sincs végleges válasz a jó és a rossz, a nemes és az elvetemült harcának végső kimenetelére. („Éli, Éli, lamma szabaktani – Istenem, Istenem, miért hagyta el engem?”)

Lőrincz György is végső kérdéseket feszeget. Keres, kutat, fölkapar, nyugtalanít. Az anyát is visszavezeti Istenhez, akitől a kommunista ideológia eltávolította. A legvitathatóbb dogma ragadta meg Gordon Mária Rékát, abba kapaszkodik, mint vízbefűlő a lehajló fűzfaágba: az Úrnak szándéka, célja van velünk. Ha mindenkivel, akkor Hangával is?

Ha elpusztít, akkor is...?

A regény prózaszövegén átüt a kiváló publicista, a gyakorlott zsurnaliszta írásmódja. Lőrincz György híres oknyomozó, egyik tanulmányában felkutatta például a Bajcsy-Zsilinszky Endre-féle összeesküvés áruelőjének, Mikulich Tibornak a székelykeresztúri nyomait (*Az áruló*). A nemzet újkori, fájdalmas történetének egyik sötét pontját tisztázta.

A szív hangjai is oknyomozó történet, az anya ijesztő, zavaros vizekben úszik, szökött lányok, stricik, csibészek, prostituáltak, hajléktalanok, mocskos beszédű, alvilági páriák iszonyatos tengerében gázol, botladozik.

Ha ilyen kérdéshalmaz elé állította Lőrincz György az olvasót, joggal visszakérdezhetünk: mi volt mindezzel a célja?

Nehéz válaszolni. Felkaparó érzésekkel tesszük le a könyvet az utolsó oldal elolvasása után.

Analógiák után kutatunk. Sütő András írta egykoron Kányádi Sándor *Szürkület* című kötetéről: Bizonyos korban nincs fontosabb szándék, mint a nyugtalanítás.

Lőrincz György is nyugtalanít. Felkapar. Izgat. Őrzi éberségünket. Élesíti látásunkat.

Hegedűs Imre János

Szemadám György: (Zoográfiai tanulmányok)
Jelenetek egy emberkertből Széphalom Könyvműhely, 2014.

Különös könyv. Kettős tükör. Eredeti ötlettel, kétpólusú szerkezetre komponált látványos képekben elbeszél utazás ifjúkori beteljesületlen álmok madárszárnyain az állati hörgésektől visszhangzó profán valóság csekély menedéket nyújtó birodalmába. „A kü-

lönös helyszín hol másutt is lehetne, mint a Budapesti Állatkertben? Itt játszódik tehát a történet, egészen pontosan 1970. február huszonharmadikán, hétfőn. A nap azért emlékezetes számomra, mert valami olyan – csak E. A. Poe tollára illő – groteszk és abszurd szörnyűség történt akkor a szemem láttára, amelyet soha, amíg élek, el nem

